

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ
& ΤΡΟΦΙΜΩΝ
ΓΡΑΦΕΙΟ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΑ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

ΜΕΛΕΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ ΚΡΗΤΗΣ ΓΙΑ

ΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΚΟΙΝΗΣ

ΑΓΡΟΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ (Κ.Α.Π)

Αύγουστος 2007

Όπως είναι γνωστό, προκειμένου να αξιολογηθεί η επίδραση της νέας Κοινής Αγροτικής Πολιτικής (Κ.Α.Π) και τα γενικότερα νέα δεδομένα στον αγροτικό τομέα, με απόφαση της πολιτικής ηγεσίας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων καταρτίστηκαν 13 περιφερειακές μελέτες, μία για κάθε διοικητική περιφέρεια της χώρας από αναδόχους σύνταξης που επελέγησαν μετά από διενέργεια Διεθνών Δημόσιων Διαγωνισμών.

Κάθε ανάδοχος έπρεπε αφενός να καταγράψει την υφιστάμενη κατάσταση σε όλους τους νομούς της κάθε περιφέρειας και αφετέρου να ολοκληρώσει τη διαβούλευση με τους συλλογικούς φορείς (αυτοδιοικητικούς, συνεταιριστικές οργανώσεις, επιμελητήρια, κ.λπ.) και να ενσωματώσει τις θετικές προτάσεις, παρατηρήσεις, επισημάνσεις τους, αξιοποιώντας παράλληλα τα δεδομένα της περιοχής, της επιστημονικής έρευνας καθώς και τις οδηγίες των αρμόδιων Διευθύνσεων του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης & Τροφίμων στο τελικό παραδοτέο κείμενο της μελέτης.

Παρακάτω παραθέτουμε για ενημέρωση κάθε ενδιαφερομένου τις κυριότερες από τις προτεινόμενες στη μελέτη προτάσεις και αναγκαίες παρεμβάσεις για τον πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα καθώς και την επίδραση τους στο φυσικό και πολιτισμικό περιβάλλον.

ΣΤΟΧΟΙ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΤΟΜΕΑ ΤΗΣ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΣ

Ως κεντρικός στόχος για την ολοκληρωμένη αγροτική ανάπτυξη της περιοχής τίθεται:

Η διαμόρφωση συνθηκών ταχείας ανάπτυξης μιας ποιοτικά προσανατολισμένης, υψηλής προστιθέμενης αξίας, ισχυρής φήμης και αναγνωρισιμότητας γεωργοκτηνοτροφίας, που θα παράγει ικανοποιητικά εισοδήματα και θα έχει υψηλές αντοχές στις πιέσεις του εντεινόμενου διεθνούς ανταγωνισμού, ενώ θα συνεισφέρει ικανοποιητικά στην ενίσχυση της περιφερειακής ανταγωνιστικότητας.

Στρατηγικοί στόχοι:

1. Αύξηση της ανταγωνιστικότητας μέσω:
 - Μείωσης του κόστους παραγωγής και διάθεσης
 - Βελτίωσης και διατήρησης της ποιότητας, της υγιεινής και της ασφάλειας
 - Συμπράξεων και συλλογικότητας
 - Στροφής της προσφοράς σε προϊόντα και μεθόδους διάθεσης που ανταποκρίνονται στη ζήτηση
 - Αντιστροφής των τάσεων αποεπένδυσης
 - Ενίσχυσης των τεχνικών υποδομών του πρωτογενή τομέα
 - Εφαρμογής καινοτόμων πρακτικών και στήριξης της καινοτομίας
 - Αντιστροφής της σχέσης μεταξύ της φυτικής και ζωικής παραγωγής
 - Οργανωμένης και συστηματικής προβολής, με ολοκληρωμένα προγράμματα βασισμένα στη δημιουργία μιας ισχυρής εικόνας για τα κρητικά προϊόντα.
2. Προστασία και διατήρηση του φυσικού περιβάλλοντος μέσω:
 - Ορθολογικής διαχείρισης υδατικών πόρων
 - Ορθολογικής χρήσης χημικών εισροών
 - Εφαρμογής, φιλικών προς το περιβάλλον, μεθόδων καλλιέργειας και κτηνοτροφίας
 - Καταπολέμησης της υπερβόσκησης και ορθολογικής διαχείρισης – βελτίωσης των βοσκοτόπων
 - Ανάδειξης και προβολής του φυσικού περιβάλλοντος.

3. Ανάπτυξη ανθρωπίνων πόρων μέσω:
 - Βελτίωσης της ηλικιακής σύνθεσης του αγροτικού πληθυσμού
 - Κατάρτισης σε δεξιότητες πρωτογενούς παραγωγής
 - Βελτίωσης του επιπέδου – όγκου τεχνικής στήριξης και συμβουλευτικών υπηρεσιών
 - Ευαισθητοποίησης του πληθυσμού αγροτικών – ορεινών περιοχών.
4. Ολοκληρωμένη Αγροτική Ανάπτυξη μέσω:
 - Βελτίωσης της ποιότητας ζωής στις αγροτικές περιοχές με οικονομική, κοινωνική και πολιτιστική αναβάθμιση
 - Ανάπτυξης δραστηριοτήτων δευτερογενούς και τριτογενούς τομέα
 - Κατάρτισης σε δεξιότητες δευτερογενούς και τριτογενούς παραγωγής
 - Ενίσχυσης τεχνικών υποδομών
 - Άμβλυνσης των ανισοτήτων σε επίπεδο μικροπεριφερειών (διανομαρχιακών και ενδομαρχιακών)
 - Ενθάρρυνσης – διευκόλυνσης εισόδου γυναικών στην αγορά εργασίας
 - Ενίσχυσης των σχέσεων του αγροτικού χώρου με τα αστικά κέντρα και τις ανεπτυγμένες τουριστικές περιοχές.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί για την ανάπτυξη του Αγροτικού Χώρου της Περιφέρειας Κρήτης εξειδικεύονται μέσω των κατωτέρω ενδεικτικών παρεμβάσεων:

A. ΠΡΩΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η εικόνα του πρωτογενή τομέα ταυτίζεται με αυτήν που επικρατεί στις περισσότερες αγροτικές και ορεινές περιοχές της χώρας και χαρακτηρίζεται από έντονα οικονομικά, διαρθρωτικά, κοινωνικά και περιβαλλοντικά προβλήματα. Ως εκ τούτου, η ανάγκη αναστροφής της δυσμενούς αυτής κατάστασης και η μετατροπή του αγροτικού χώρου σε μια ζωντανή και εξελισσόμενη ύπαιθρο κρίνεται επιβεβλημένη. Προϋπόθεση για την επίτευξη των παραπάνω, είναι η ανάληψη δράσεων ικανών να υπερσκελίσουν τις διαρθρωτικές αδυναμίες και να ενεργοποιήσουν την υφιστάμενη λανθάνουσα δυναμική στην οποία βρίσκονται ο πρωτογενής τομέας και ο ενεργός αγροτικός πληθυσμός. Ενδεικτικά αναφέρονται οι κυριότερες παρεμβάσεις ανά καλλιέργεια:

ΦΥΤΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ:

1. Ελαιοκομία

Γενικά για τον τομέα της ελαιοκαλλιέργειας τίθενται οι ακόλουθοι στόχοι:

- ✓ Αύξηση της διεθνούς ανταγωνιστικότητας και διείσδυσης στις αγορές
- ✓ Μείωση του κόστους παραγωγής
- ✓ Βελτίωση και διατήρηση της ποιότητας
- ✓ Μεγέθυνση της διάθεσης τυποποιημένου προϊόντος
- ✓ Πλήρης συμμόρφωση, στις ζητούμενες από τη νέα ΚΑΠ, κανονιστικές απαιτήσεις διαχείρισης και ορθές γεωργικές και περιβαλλοντικές συνθήκες
- ✓ Μεγέθυνση κλήρου και αναδιάρθρωση προβληματικών ελαιώνων
- ✓ Ανάπτυξη ανθρώπινου δυναμικού
- ✓ Δημιουργία και διάθεση νέων προϊόντων και ολοκληρωμένη προβολή μεγάλης κλίμακας
- ✓ Εφαρμογή - διάδοση φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων καλλιέργειας (βιολογικής καλλιέργειας και ολοκληρωμένης διαχείρισης)
- ✓ Διαχείριση αποβλήτων και υποπροϊόντων ελαιοτριβείων και εν γένει προστασία περιβάλλοντος
- ✓ Διατήρηση ελαιώνων υψηλής περιβαλλοντικής, ιστορικής και κοινωνικής σημασίας
- ✓ Αύξηση αποτελεσματικότητας δακοκτονίας
- ✓ Αναδιοργάνωση συνεταιρισμών
- ✓ Βελτίωση υποδομών
- ✓ Συμπράξεις και συντονισμός πρωτοβουλιών.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί για την ελαιοκαλλιέργεια εξειδικεύονται μέσω των κατωτέρω ενδεικτικών παρεμβάσεων:

Επαγγελματική κατάρτιση

Σημαντική σπουδαιότητα έχουν κατηγορίες παρεμβάσεων που θα αμβλύνουν κρίσιμες αδυναμίες. Πιο συγκεκριμένα έμφαση οφείλεται να δοθεί σε θέματα όπως:

- παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων ελαιοκαλλιέργειας

- κατάρτιση Γεωτεχνικών σε σύγχρονα θέματα παραγωγής και εμπορίας
- κατάρτιση στελεχών συνεταιριστικών και ιδιωτικών επιχειρήσεων και ομάδων παραγωγών στις διεθνείς πωλήσεις – marketing
- κατάρτιση στελεχών εξαγωγικών επιχειρήσεων (μεταποιητικών και εμπορικών) στις διεθνείς πωλήσεις – marketing
- κατάρτιση αλλοδαπών εργαζομένων ελαιοκαλλιιεργειών
- ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση μεταποιητικών επιχειρήσεων κλάδου τροφίμων – ποτών.

Συμβουλευτικές υπηρεσίες

Λόγω των προβλεπόμενων, στη νέα ΚΑΠ, για την πολλαπλή συμμόρφωση, είναι αναγκαίες συμβουλευτικές υπηρεσίες:

- κανονιστικών απαιτήσεων διαχείρισης
- ορθών γεωργικών και περιβαλλοντικών πρακτικών
- προτύπων εργασιακής ασφάλειας για παραγωγούς ελιάς.

Παράλληλα όμως έχει διαφανεί έντονη ανάγκη για παροχή έντυπων οδηγιών επί θεμάτων όπως:

- βελτίωση μέσων μεταφοράς και συνθηκών αποθήκευσης ελαιοκάρπου, καθαριότητας και ορθής λειτουργίας ελαιουργείων
- ορθή αποθήκευση ελαιολάδου
- βελτίωση θέσεως, περατότητας, διαστάσεων κ.α. των εξατμισοδεξαμενών των λυμάτων των ελαιουργείων.

Εκσυγχρονισμός γεωργικών εκμεταλλεύσεων μέσω:

- εφαρμογής μεθόδων και εγκαταστάσεων εξοικονόμησης αρδευτικού νερού (ιδιωτικοί ταμιευτήρες κ.α.)
- σχεδίων βελτίωσης μεγέθυνσης των εκμεταλλεύσεων και επιδοτούμενων δανείων για αγορά ελαιώνων από ενεργούς αγρότες
- παροχής ενισχύσεων για αναδιάρθρωση προβληματικών ελαιώνων (κλάδεμα ανανέωσης ελαιοδέντρων, εκρίζωση και αναφύτευση, αντικατάσταση με άλλες καλλιέργειες) και διάδοσης νέων προϊόντων (π.χ. τρούφα σε βιολογικούς ελαιώνες κ.α.).

Βελτίωση της προστιθέμενης αξίας

Σημαντικό κεφάλαιο για τις προοπτικές του προϊόντος συνιστά η βελτίωση της προστιθέμενης αξίας. Σε αυτή την κατεύθυνση απαιτούνται σημαντικοί πόροι και καινοτόμες ιδέες και οπωσδήποτε εκσυγχρονισμός του υφιστάμενου παραγωγικού δυναμικού. Πιο αναλυτικά οι παρεμβάσεις θα πρέπει να εστιαστούν στα παρακάτω ζητήματα – κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων τυποποιητηρίων ελαιολάδου
- Ίδρυση, μετά από συγχώνευση και παύση λειτουργίας υφισταμένων, τυποποιητηρίων ελαιολάδου
- Ίδρυση, επέκταση ή εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας βρώσιμων ελιών για παραγωγικές γραμμές συσκευασίας καταναλωτή ή και παραγωγής νέων τύπων προϊόντων στον τομέα αυτό (βρώσιμες ελιές, πάστα ελιάς, γεμιστές ελιές και άλλα)
- Επενδυτικά σχέδια μονάδων ελαιотριβείων που αφορούν: Εκσυγχρονισμό υφιστάμενων μονάδων. Ίδρυση νέων μονάδων, από φορείς που θα προέλθουν από συγχώνευση επιχειρήσεων με σκοπό την υλοποίηση του προτεινόμενου επενδυτικού σχεδίου και υπό την προϋπόθεση ότι αυτές θα διακόψουν την λειτουργία υφιστάμενων παλαιών ελαιотριβείων τους, συνολικής δυναμικότητας αντίστοιχης με την δημιουργούμενη νέα μονάδα
- Ειδικές μελέτες σε κρίσιμα θέματα: α) εμπορικής αξιοποίησης προϊόντων και υποπροϊόντων ελιάς και ελαιολάδου & ανάπτυξης νέων προϊόντων και συσκευασιών, β) εναλλακτικών, ασφαλών από πλευράς υγιεινής, τρόπων παραγωγής πυρηνελαίου και εναλλακτικών χρήσεων ελαιοπυρήνα, πυρηνελαίου και υποπροϊόντων (πυρηνόξυλου), γ) αναδιάρθρωσης προβληματικών ελαιώνων ποικιλιών Τσουνάτης, Θρουμπολιάς, Χονδρολιάς και Κορωνέικης με εξειδίκευση παρεμβάσεων κατά περιοχή, προσδιορισμό του αριθμού των υπό αναδιάρθρωση ελαιοδέντρων ή έκτασης, του είδους και του ύψους των κινήτρων
- Επενδύσεις εναλλακτικών χρήσεων ελαιοπυρήνα και υποπροϊόντων επεξεργασίας του
- Επενδύσεις σύγχρονων μεθόδων εξαγωγής και επεξεργασίας πυρηνελαίου

- Βιομηχανική έρευνα διαχείρισης και αξιοποίησης αποβλήτων (λυμάτων, πυρηνολυμάτων, πυρήνα κ.λ.π.) ελαιουργείων καθώς και μέσων και εξοπλισμού συλλογής ελαιοκάρπου.

Συμπράξεις – δικτυώσεις

Σε έναν τομέα, όπως οι συμπράξεις και δικτυώσεις, ο οποίος υστερεί σημαντικά, συγκριτικά με ανταγωνίστριες χώρες, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση. Πιο συγκεκριμένα προτείνονται οι παρακάτω κατηγορίες παρεμβάσεων:

- Δημιουργία Συνδέσμου Επιχειρήσεων Εμπορίας Ελαιόλαδου Κρήτης
- Παροχή κινήτρων για συμπράξεις ομαδικής καλλιέργειας ελαιώνων (ομάδες παραγωγών, ελαιουργικές οργανώσεις μορφής ανωνύμων εταιρειών με πολυμετοχική σύνθεση)
- Δίκτυο (cluster) παραγωγών βιολογικών προϊόντων Κρήτης.

Υποδομές πρωτογενή τομέα

Ο τομέας των υποδομών αξιολογείται από τους ίδιους τους παραγωγούς ως ένας από τους πλέον υστερούντες τομείς. Η άμβλυνση της εν λόγω υστέρησης μπορεί να επιτευχθεί:

- με τη δημιουργία υποδομών παροχής υπηρεσιών κατάρτισης στα αγροτικά κέντρα (κεφαλοχώρια), δηλαδή με τη βελτίωση της προσβασιμότητας των αγροτών σε επίπεδο χρόνου και απόστασης
- με φράγματα, λιμνοδεξαμενές και αρδευτικά έργα, αγροτική οδοποιία
- με μελέτες και ανακατασκευές ιδιαίτερα οχλουσών εξατμισοδεξαμενών αποβλήτων ελαιουργείων
- με ίδρυση Παρατηρητήριου Αγοράς Ελαιόλαδου
- με δημιουργία μητρώου εμπόρων ελαιολάδου
- με εμπορική αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας (καινοτόμος, φιλική προς το περιβάλλον βιοτεχνολογική μέθοδος για την ολοκληρωμένη διαχείριση των πληθυσμών του δάκου της ελιάς που ήδη χρηματοδοτείται για το πρώτο στάδιο της σχετικής έρευνας).

Συστήματα διαχείρισης ποιότητας

- άμεση αναγνώριση του ΠΓΕ ελαιολάδου Κρήτης
- μεγάλης έκτασης διάδοση της πιστοποίησης ολοκληρωμένης διαχείρισης ελαιοκαλλιιεργειών
- πιστοποίηση επιχειρηματικών μονάδων με διεθνή πρότυπα διαχείρισης ποιότητας, υγιεινής και ασφάλειας (ISO 9001, ISO 14001, HACCP)
- πιστοποίηση μονάδων εστίασης αυθεντικής Κρητικής διατροφής με αποκλειστική χρήση ελαιολάδου, επεκτείνοντας τις σχετικές πρωτοβουλίες.

Προβολή

Η προβολή όπως επιδιώκεται μέχρι σήμερα χαρακτηρίζεται αποσπασματική και με σημαντική υστέρηση αναγκαίων πόρων. Κατά συνέπεια προέχουν ολοκληρωμένες συλλογικές δράσεις με ικανό μέγεθος χρηματοδότησης. Ειδικότερα προς τη σωστή κατεύθυνση εκτιμώνται παρεμβάσεις όπως:

- Ενέργειες προβολής - προώθησης πιστοποιημένου ελαιολάδου με σήμα ποιότητας "ΠΓΕ Κρήτη" σε μεγάλα εκθεσιακά γεγονότα στο εξωτερικό
- Πολυετή σχέδια προβολής πολιτιστικής και υγιεινής αξίας του Κρητικού ελαιολάδου με την αξιοποίηση του τουρισμού
- Συλλογικές και ατομικές δράσεις προβολής ελαιολάδου σε αγορές στόχους του εξωτερικού
- Δράσεις επιτόπιας ενημέρωσης στην Κρήτη, παραγόντων αγορών στόχων
- Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα προβολής της Κρητικής Διατροφής
- Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα "τοποθέτησης" (positioning) σε διεθνή δίκτυα με συλλογικό τρόπο.

Ενισχύσεις γεωργών ορεινών και μειονεκτικών περιοχών, γεωργο-περιβαλλοντικές ενισχύσεις και μη παραγωγικές επενδύσεις

- ενισχύσεις σε ορεινούς και οριακούς ελαιώνες υψηλής περιβαλλοντικής και κοινωνικής σημασίας (διατήρηση μνημειακών ελαιώνων, αναβαθμίδων κ.α.)
- γεωργο-περιβαλλοντικές ενισχύσεις για την πιστοποίηση βιολογικής ελαιοκαλλιέργειας

- μη παραγωγικές επενδύσεις όπως τα βιολογικά πάρκα, ως ζώνες παραγωγής και επίδειξης της οργανικής γεωργίας (με μικρής έκτασης δημόσιες επενδύσεις και λειτουργία ως επισκέψιμα ανοικτά αγροκτήματα).

2. Κηπευτικά και άνθη

Πιο αναλυτικά για τον τομέα των κηπευτικών τίθενται οι ακόλουθοι στόχοι:

- ✓ Εξασφάλιση αγορών για τα παραγόμενα κηπευτικά όπου θα απολαμβάνουν ικανοποιητικών τιμών. Αυτό επιτυγχάνεται με έρευνα της εσωτερικής και εξωτερικής αγοράς και προϋποθέτει προγραμματισμό της παραγωγής
- ✓ Βελτίωση των τεχνικών καλλιέργειας, αφού μέσα από αυτή τη βελτίωση θα μπορεί να υπάρξει ορθολογικότερη χρήση των μέσων παραγωγής αλλά κυρίως του νερού, του εδάφους και της ενέργειας. Κάτι τέτοιο θα οδηγήσει και στη μείωση του κόστους των παραγομένων προϊόντων
- ✓ Εισαγωγή στην καλλιέργεια όχι απαραίτητα νέων ειδών αλλά εύκολων στις καλλιεργητικές τεχνικές, μικρού βιολογικού κύκλου και κυρίως ποιοτικά άριστων προϊόντων
- ✓ Αντιμετώπιση των προβλημάτων υποβάθμισης των εδαφών των θερμοκηπίων αλλά και το μεγάλο θέμα της απολύμανσής τους.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί για τον τομέα εξειδικεύονται μέσω των κατωτέρω ενδεικτικών παρεμβάσεων:

Θερμοκηπιακές καλλιέργειες κηπευτικών και ανθέων

Εκπαίδευση

- επέκταση της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης στα Δημοτικά και Γυμνάσια της Κρήτης και ιδιαίτερα στις περιοχές με έντονο αγροτικό ενδιαφέρον. Η εκπαίδευση αυτή μπορεί να υλοποιηθεί μέσω εκπαιδευτικού υλικού που είναι ήδη έτοιμο και έχει παραδοθεί στο ΥΠΕΠΘ με τίτλο «Σχολικός Κήπος»
- διαρκής εκπαίδευση των αγροτών στα σύγχρονα συστήματα καλλιέργειας. Ο συνδυασμός της μετάδοσης της τεχνογνωσίας από την πλευρά των εκπαιδευτών και της μετάδοσης της εμπειρίας από τη μεριά των παραγωγών, οδηγεί σε αποτελέσματα εντυπωσιακά όσον αφορά στην παραγωγή ποιοτικών προϊόντων που να ανταποκρίνονται στις σύγχρονες απαιτήσεις των καταναλωτών ντόπιων και ξένων

- εκπαίδευση των αλλοδαπών εργατών που ασχολούνται είτε μόνιμα, είτε εποχιακά στις θερμοκηπιακές καλλιέργειες.

Εμπορία

- Η εμπορία είναι ο πρώτος και σημαντικότερος παράγοντας που πρέπει να αναπτυχθεί σε σύγχρονη βάση.

Ποιότητα

- κινήσεις προβολής ποιοτικών χαρακτηριστικών που δεν προσδιορίζονται από τις διεθνείς συνθήκες και τους εσωτερικούς κανονισμούς εμπορίας (πχ. γεύση και θρεπτική αξία)
- αναγραφή στη συσκευασία αυτών των ποιοτικών χαρακτηριστικών ώστε σιγά-σιγά να γίνει αντιληπτό από τους καταναλωτές ότι εκτός από την καλή εμφάνιση το προϊόν που αγοράζουν έχει και καλή γεύση και υψηλή θρεπτική αξία
- ορθή μετασυλλεκτική μεταχείριση των συγκομισμένων προϊόντων
- αποτελεσματική τυποποίηση και συσκευασία των κηπευτικών που αφορά την χωρίς απώλειες διακίνηση των κηπευτικών ιδιαίτερα σε μακρινές αγορές
- ορθολογική λίπανση που μπορεί να υλοποιηθεί με προηγούμενη ανάλυση τόσο του εδάφους, όσο και των φυτών (φυλλοδιαγνωστική), θα συμβάλλει θετικά στην κατεύθυνση της βελτίωσης της ποιότητας αλλά και στην προστασία του εδάφους και του ευρύτερου περιβάλλοντος από απορροές περίσσειας λιπαντικών στοιχείων όπως το άζωτο
- παραγωγή κηπευτικών μικρού μεγέθους λόγω της συνεχώς αυξανόμενης ζήτησης στις αγορές της Ευρώπης μικρού μεγέθους άσπερμα καρπούζια, πατάτες (baby), καρότα κλπ.

Αναλυτικά οι **βελτιώσεις που προτείνονται στην Τεχνική Καλλιέργειας** των Κηπευτικών είναι οι εξής:

Πολλαπλασιαστικό υλικό

Εξαιτίας του μεγάλου αριθμού ποικιλιών (κυρίως υβριδίων) που χρησιμοποιούνται για την παραγωγή κηπευτικών υπό κάλυψη, η δημιουργία και παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού ενδείκνυται για εκμετάλλευση.

Συγκεκριμένα μπορούμε να προσδιορίσουμε τις εξής κατηγορίες:

(1) Η δημιουργία και παραγωγή σπόρου νέων υβριδίων για την παραγωγή κηπευτικών υπό κάλυψη.

(2) Ο πολλαπλασιασμός υβριδίων υπό την άδεια της σποροπαραγωγικής εταιρείας στην οποία ανήκει.

(3) Η δημιουργία και παραγωγή σπόρου ειδικών κατηγοριών, όπως σπόρου για την παραγωγή mini (baby) προϊόντων ή βιολογικών σπόρων.

(4) Η παραγωγή πολλαπλασιαστικού υλικού (σπορόφυτα και εμβολιασμένα φυτά) για φύτευση.

Αποστάσεις και σχέδιο φύτευσης

Προτείνεται η υιοθέτηση εκ μέρους όλων των παραγωγών των διπλών γραμμών φύτευσης που εξασφαλίζει και οικονομικότητα εφαρμογής αλλά και υψηλότερες αποδόσεις

Θρέψη φυτών

Απαιτούνται αναλυτικά εργαστήρια που θα κάνουν κατ' έτος αναλύσεις των εδαφών και των φυτών για κάθε παραγωγό. Προτείνεται επίσης η χρήση υδρολιπαντήρα ως απαραίτητη προϋπόθεση οικονομικής και ακριβούς εφαρμογής.

Φυτοπροστασία

Προέχει πάνω απ' όλα ενημέρωση, έκδοση γραπτών οδηγιών, εκπαίδευση και επιβολή μέτρων προστασίας των αγροτών που εφαρμόζουν φυτοπροστασία με ψεκασμό.

Επίσης εισαγωγή μεθόδων βιολογικής καταπολέμησης, ένταξη σε συστήματα παραγωγής ασφαλών πιστοποιημένων προϊόντων και τήρηση των οδηγιών για τελευταίο ψεκασμό πριν τη συγκομιδή.

Κλάδεμα-υποσύλωση

Απαιτείται η επιλογή του κατάλληλου συστήματος μόρφωσης καθώς και εκπαίδευση του προσωπικού που θα ασχολείται με το κλάδεμα.

Υποβοήθηση καρπόδεσης

Η χρήση της ορμόνης πρέπει να περιοριστεί μόνο στις ακραίες συνθήκες θερμοκρασίας, ανά δύο εβδομάδες και στη σωστή δόση εφαρμογής.

Υιοθέτηση μιας εκ των δύο προτεινομένων λύσεων υποβοήθησης της επικονίασης (βομβύνος, δονητής). Ο καρπός που προέρχεται από παρθενοκαρπία (ορμόνη) δε

μπορεί να έχει την ποιότητα του φυσιολογικά ανεπτυγμένου. Το δε βάρος δεν είναι κριτήριο εμπορίας.

Συγκομιδή

Το πρώτο βήμα στη βελτίωση της ποιότητας των νωπών κηπευτικών είναι η άμεση και αυστηρή εφαρμογή των ποιοτικών κριτηρίων της Ε.Ε.

Απαιτείται λοιπόν:

- Καλή και αντικειμενική διαλογή των προϊόντων
- Ομοιομορφία όσον αφορά όλα τα προϊόντα σε μια συσκευασία (ποικιλία, σχήμα, μέγεθος, στάδιο ωρίμανσης, έλλειψη τραυματισμού κ.α.)
- Καλή εμφάνιση τόσο των προϊόντων, όσο και της συσκευασίας
- Τα χαρτοκιβώτια να έχουν το κατάλληλο μέγεθος, το γέμισμα να γίνεται σωστά ώστε να αποφεύγονται οι τραυματισμοί κατά τη μεταφορά και τους χειρισμούς
- Το υλικό της συσκευασίας να είναι καινούργιο και καθαρό, με καλή αντοχή
- Η συσκευασία να φέρει την απαιτούμενη από την Ε.Ε. ετικέτα καθώς και τη σήμανση του συσκευαστηρίου ή του συνεταιρισμού που διαθέτει τα προϊόντα
- Αυστηρή τήρηση των προδιαγραφών για τις συνθήκες μεταφοράς και εμπορίας (θερμοκρασία, σχετική υγρασία).

3. Προϊόντα Ποιότητας (ΠΓΕ, ΕΠΠΕ, ΠΟΠ, βιολογικής γεωργίας, ολοκληρωμένης διαχείρισης)

Συστήνεται ενθάρρυνση νέων παραγωγών και ίδρυση νέων μονάδων που θα ενταχθούν στη βιολογική καλλιέργεια. Απαιτείται προσεκτική και μετά από λεπτομερή ενημέρωση, ένταξη υφιστάμενων, συμβατικών μονάδων στη βιολογική καλλιέργεια. Είναι επίσης επιβεβλημένη η ενθάρρυνση για ένταξη στην ολοκληρωμένη διαχείριση. Τέλος, μείζον ζήτημα αποτελεί η πιστοποίηση προϊόντων κατά EUREPGAP και η ανάληψη πρωτοβουλιών, σε σύντομο χρόνο, εκ μέρους της πολιτείας.

4. Καινοτομικές δράσεις

Θερμοκηπιακές καλλιέργειες

- Προγραμματισμός διαχείρισης του νερού. Προσδιορισμός της ελάχιστης διατηρητέας παροχής

- Άμεση εγκατάσταση δεξαμενών συλλογής βρόχινου νερού (δεν απαιτούνται υψηλές επενδύσεις εφ' όσον επιλεγούν απλές κατασκευές με πλαστικό υλικό στεγανοποίησης)
- Εγκαταστάσεις αφαλάτωσης του νερού μέσα από προγράμματα βελτίωσης
- Εφαρμογή σύγχρονων συστημάτων άρδευσης
- Επιλογή της υδροπονίας και δη του κλειστού συστήματος για εξοικονόμηση και νερού και θρεπτικών στοιχείων
- Εφαρμογή των Έμπειρων Συστημάτων στην καλλιέργεια των κηπευτικών για την έγκαιρη διάγνωση και αντιμετώπιση των οποιωνδήποτε προβλημάτων των φυτών.

Παραγωγή τρούφας σε ελαιώνες

Καλλιέργεια Αρωματικών φυτών

- ως νέες καλλιέργειες
- για παραγωγή νέων προϊόντων, άγνωστων μέχρι σήμερα
- δημιουργία καινούργιων αγορών
- προς αξιοποίηση ημιορεινών, ορεινών και οριακών εκτάσεων
- συμβολή στην παραμονή του πληθυσμού στις περιοχές, όπου θα καλλιεργηθούν
- αξιοποίηση των σχολάζοντων εργατικών χεριών των περιοχών αυτών
- εφαρμογή της βιολογικής γεωργίας
- παράγοντες ανάπτυξης της μελισσοκομίας και ποιοτικής αναβάθμισης του τουρισμού.

Καθετοποιημένο σύστημα καλλιέργεια Ρόδιας

ΖΩΙΚΗ ΠΑΡΑΓΩΓΗ:

1. Αιγοπροβατοτροφία

Για τον τομέα της αιγοπροβατοτροφίας τίθενται οι ακόλουθοι στόχοι:

- ✓ Δημιουργία δυναμικών κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων με κύρια χαρακτηριστικά την ανταγωνιστικότητα και την εξωστρέφεια
- ✓ Ποιότητα και ασφάλεια των προϊόντων και των τροφίμων
- ✓ Προστασία του περιβάλλοντος και εξασφάλιση αειφορίας των φυσικών πόρων

- ✓ Διαδοχή των γενεών στην κτηνοτροφία
- ✓ Τεχνογνωσία, ενημέρωση, εκπαίδευση και επιχειρηματικότητα
- ✓ Συνεταιριστική και διεπαγγελματική οργάνωση και δράση
- ✓ Ασφάλεια, εμπιστοσύνη και κοινωνική αποδοχή των κτηνοτρόφων.

Οι στόχοι που έχουν τεθεί για την ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας εξειδικεύονται μέσω των κατωτέρω ενδεικτικών παρεμβάσεων:

- Διαρκής διάχυση ενημέρωσης και τεχνογνωσίας προς τους κτηνοτρόφους προκειμένου αυτοί να προσαρμόσουν το σύστημα εκτροφής των ζώων τους στα καινούρια δεδομένα, αλλά και στην εφαρμογή συστημάτων ορθολογικής αξιοποίησης των βοσκοτόπων
- Ανάπτυξη και προώθηση συστημάτων διαχείρισης των εκτροφών, η οποία θα είναι προσαρμοσμένη στις τοπικές κοινωνικοοικονομικές και εδαφοκλιματολογικές συνθήκες
- Δημιουργία βασικών υποδομών για τη συγκέντρωση και την ορθολογική διαχείριση των υδατικών πόρων προκειμένου να αντιμετωπισθεί το έντονο πρόβλημα που υπάρχει σήμερα
- Οργανική σύνδεση της αιγοπροβατοτροφίας με τους βοσκότοπους. Πρέπει να καθοριστούν νέα σύγχρονα πρότυπα οργάνωσης και διαχείρισης (η αξιοποιήσιμη βοσκήσιμη ύλη, με σωστή διαχείριση και βόσκηση, μπορεί να αυξηθεί). Απαιτείται η αποφυγή της βόσκησης των βοσκοτόπων την εποχή της αναβλάστησης. Οι έντονα ανταγωνιστικές σχέσεις μεταξύ κτηνοτροφίας και φυσικού περιβάλλοντος επιβάλλεται να γίνουν σχέσεις συμβίωσης και αναβάθμισης
- Οργανική σύνδεση της Φυτικής με τη Ζωική παραγωγή
- Αναβάθμιση του ζωικού κεφαλαίου και αξιοποίηση των ντόπιων πληθυσμών προβάτων και αιγών
- Εκσυγχρονισμός του τρόπου λειτουργίας της μεταποίησης προκειμένου να εξασφαλισθεί και να αναδειχθεί η ποιότητα των ζωικών προϊόντων
- Σύνδεση του πρωτογενή τομέα με τον τριτογενή. Πρέπει να καταβληθεί κάθε προσπάθεια προώθησης της συνύπαρξης προκειμένου να υπάρξει προστιθέμενη αξία στα προϊόντα των τομέων αυτών.

Με γνώμονα τα παραπάνω, οι παρεμβάσεις στα συστήματα διαχείρισης των εκμεταλλεύσεων, ανάλογα με την ένταση μπορούν να είναι:

- Στις ημιεντατικές εκμεταλλεύσεις της αιγοπροβατοτροφίας, η επιβίωση τους προϋποθέτει την εφαρμογή για κάθε περιοχή κατάλληλων συστημάτων διαχείρισης των ζώων και των βοσκοτόπων και κατάλληλη χρήση των υποδομών που έχουν δημιουργηθεί και δημιουργούνται. Ιδιαίτερο βάρος θα πρέπει να δοθεί στον ορθολογικό τρόπο διατροφής των ζώων, στη σωστή χρήση των σταβλικών εγκαταστάσεων και στην προστασία του περιβάλλοντος καθώς και στην αξιοποίηση της υψηλής αξίας των παραδοσιακών γαλακτοκομικών προϊόντων
- Προσανατολισμός και μετατροπή ενός ποσοστού των κτηνοτροφικών και ιδιαίτερα των εκτατικών αιγοπροβατοτροφικών μορφών εκμετάλλευσης σε βιολογικές
- Προώθηση της εφαρμογής πιστοποιούμενων ολοκληρωμένων συστημάτων διαχείρισης από ένα ποσοστό των εκτατικών αιγοπροβατοτροφικών μορφών εκμετάλλευσης
- Στις εκτατικού τύπου εκτροφές θα πρέπει προωθηθεί η εφαρμογή ορθολογικών συστημάτων διαχείρισης των βοσκοτόπων σε συνδυασμό με την εφαρμογή ορθολογικής εκτροφής που θα συμπληρώνει τις ανάγκες των ζώων.
- Προσανατολισμός και μετατροπή ενός ποσοστού των εκτατικών αιγοπροβατοτροφικών μορφών εκμετάλλευσης σε ημιεντατικές μέσω δημιουργίας των κατάλληλων και απαραίτητων υποδομών.

Στις ειδικές παρεμβάσεις πρέπει να συμπεριληφθούν:

- Βελτίωση – εκσυγχρονισμός των εκμεταλλεύσεων, με αύξηση, όπου χρειάζεται του ενισχυόμενου ύψους επένδυσης
- Οριοθέτηση – βελτίωση – ορθολογική διαχείριση βοσκήσιμων εκτάσεων
- Διάσωση, αναβάθμιση, βελτίωση εγχώριου γενετικού υλικού (για παράδειγμα Ντόπια αίγα, πρόβατο Ανωγείων, πρόβατο Αστερουσίων)
- Προώθηση παραγωγής και χρήσης κτηνοτροφικών φυτών
- Προώθηση της αξιοποίησης των υποπροϊόντων της γεωργικής βιομηχανίας της Κρήτης στην εκτροφή των ζώων (φύλλα ελιάς, ελαιοπλάκουντας, πυρήνα, πούλπα πορτοκαλιών κ.α)

- Προώθηση του βιολογικού τρόπου παραγωγής όπου είναι εφικτό
- Βελτίωση της ποιότητας του γάλακτος και των γαλακτοκομικών προϊόντων μέσω και της εφαρμογής συστήματος πιστοποίησης ποιότητας (HACCP)
- Δημιουργία Διεπαγγελματικών Οργανώσεων ανά προϊόν
- Αναβάθμιση λειτουργίας Συνεταιριστικών Οργανώσεων του κλάδου, στην πρωτογενή παραγωγή, στη μεταποίηση και εμπορία και ανάληψη δράσεων όπως, γενετική βελτίωση ζώων, διάθεση βελτιωμένου γενετικού υλικού, επεξεργασία του γάλακτος και του κρέατος, τυποποίηση των προϊόντων κ.ά
- Εντατικοποίηση του προγράμματος «Μετεγκατάσταση κτηνοτροφικών μονάδων» για λόγους προστασίας του περιβάλλοντος
- Παροχή ικανοποιητικών κινήτρων στις εκμεταλλεύσεις, για εκσυγχρονισμό με ίδιο ποσοστό ενίσχυσης σε όλες τις ζώνες
- Προτεραιότητα στη βελτίωση - εκσυγχρονισμό των μονάδων μεταποίησης-τυποποίησης-εμπορίας
- Προώθηση της ταξινόμησης σφάγιων προβατοειδών με την εκπαίδευση ταξινομητών μέσω των Σχολών Επαγγελματιών Κρέατος Αθήνας και Θεσσαλονίκης
- Διαχειριστικές Μελέτες ανά Δήμο όπου θα ενσωματωθούν οι απαιτήσεις των κωδίκων Ορθής γεωργικής πρακτικής.

Για την αναδιάρθρωση και ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας, η οποία θα εγγυάται την παραγωγή καλής ποιότητας γάλακτος και κρέατος με ταυτόχρονη προστασία του περιβάλλοντος απαιτούνται:

- Κεφάλαια, τα οποία μπορούν να εξασφαλιστούν κατά βάση από το Δ' Κ.Π.Σ. μέσω των επενδύσεων στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις (σχέδια βελτίωσης) και τον αναπτυξιακό νόμο.
- Γενετικό Υλικό, όπου:
 - Απαιτείται η άμεση αύξηση του γενετικά ελεγχόμενου πληθυσμού με την άμεση κινητοποίηση και τη λήψη μέτρων από τις αρμόδιες υπηρεσίες γενετικής βελτίωσης του ΥπΑΑΤ, εντοπίζοντας και αξιοποιώντας τα καθαρά γενετικά κοπάδια

- ο Τα παράγωγα των συζεύξεων πιστοποιημένων προβατίνων ξενικών φυλών με κριάρια των ντόπιων φυλών, του προγράμματος γενετικής βελτίωσης, θα πρέπει να αποτελέσουν μια νέα ομάδα γενετικής παρακολούθησης και βελτίωσης από τα κέντρα γενετικής βελτίωσης
- ο Πρέπει να προωθηθεί η δημιουργία σταθμού γενετικής βελτίωσης στην Κρήτη.

Εκπαίδευση παραγωγών και μεταποιητών. Σχετικά προτείνονται:

- Ενίσχυση και εντατικοποίηση των προγραμμάτων υποχρεωτικής εκπαίδευσης των νέων κτηνοτρόφων
- Δραστηριοποίηση του ενιαίου εκπαιδευτικού οργανισμού στην εκπαίδευση των κτηνοτρόφων (ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ) και του ΕΛ.Ο.Γ στο πρόγραμμα βελτίωσης της ποιότητας του αιγοπρόβειου γάλακτος καθώς επίσης και των μεταποιητικών επιχειρήσεων μικρού μεγέθους, για θέματα ποιότητας γάλακτος, ορθών πρακτικών εισκόμισης, νομοθεσίας, υποχρεώσεων κ.ά
- Δημιουργία σε συνεργασία με τον ενιαίο εκπαιδευτικό οργανισμό κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, εκπαιδευτικών κέντρων, για ολιγοήμερη επαναλαμβανόμενη πρακτική εκπαίδευση των κτηνοτρόφων σε θέματα σύγχρονων τεχνικών και πρακτικών εκτροφής (ενσταβλισμού, διατροφής, απογαλακτισμού, πρόληψης ασθενειών, γενετικής βελτίωσης, τεχνικής σπερματέγχυσης κ.ά). Αυτά τα κέντρα μπορούν να αναλάβουν, με την υποστήριξη των υπηρεσιών γενετικής βελτίωσης, τη γενετική αναβάθμιση του υφισταμένου πληθυσμού προβάτων και αιγών
- Πρέπει να υποστηριχθεί η εκπαίδευση των αιγοπροβατοτρόφων, με αξιοποίηση, εκτός των άλλων:
 - ο των κέντρων αγροτικής εκπαίδευσης (ΚΕΓΕ, Κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ),
 - ο του θεσμού των Αγροτικών Συμβούλων.

Αποφάσεις, μέτρα και ενέργειες των συναρμόδιων Υπουργείων και των περιφερειακών υπηρεσιών, των μεταποιητών, της Τοπικής Αυτοδιοίκησης και άλλων εμπλεκόμενων φορέων.

- Πρόσθετες οικονομικές ενισχύσεις, ώστε να ενταχθούν στο πρόγραμμα της βιολογικής Γεωργίας τουλάχιστον 2 εκατομμύρια στρέμματα για την παραγωγή βιολογικών ζωοτροφών για τα επόμενα 3 χρόνια.
- Σε ότι αφορά τη διαχείριση των διαφόρων εκτάσεων που αξιοποιούνται από την κτηνοτροφία, απαιτείται:
 - η διάθεση εκτάσεων που ανήκουν στο Δημόσιο για εγκατάσταση αιγοπροβατοτρόφων με εικοσαετή παραχώρηση
 - η οριοθέτηση από κοινότητα - δήμο των νομευτικών πόρων και των βοσκήσιμων εκτάσεων (παραχώρηση τους για δεκαετή χρήση)
 - ο διαχωρισμός των δασικών και βοσκήσιμων εκτάσεων
 - η εφαρμογή προγραμμάτων βελτίωσης βοσκοτόπων
 - η αντιμετώπιση του ιδιοκτησιακού προβλήματος των βοσκοτόπων
 - ο καθορισμός χρήσεων γης ανά δήμο.
- Η ηλεκτροδότηση, η υδροδότηση και το επαρκές οδικό δίκτυο αποτελούν καθοριστικές προϋποθέσεις, χωρίς τις οποίες κανείς δεν μπορεί σοβαρά να προσδοκά ανάπτυξη της αιγοπροβατοτροφίας
- Παροχή οδηγιών στις περιφερειακές υπηρεσίες, έως το τέλος του 2007, να ολοκληρώσουν τις διαδικασίες νομιμοποίησης των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων
- Άμεση προτεραιότητα απαιτείται να δοθεί από το ΥπΑΑΤ στο θέμα της εξυγίανσης του ζωικού κεφαλαίου
- Άμεση υποστήριξη των υπηρεσιών γενετικής βελτίωσης του ΥπΑΑΤ με πόρους, υλικοτεχνική υποδομή και προσωπικό, ώστε να βελτιωθεί και να επιταχυνθεί η αποτελεσματικότητά τους
- Σκόπιμη κρίνεται η δημιουργία δύο πρόσθετων ομάδων προβάτων, οι οποίες απαιτούν την παρακολούθηση, την ανάπτυξη και την αξιοποίηση: α. Των παράγωγων των πιστοποιημένων προβατίνων ξενικών φυλών με σχεδιασμένες συζεύξεις με επιλεγμένα κριάρια τοπικών φυλών και β. Των παράγωγων των σχεδιασμένων συζεύξεων των επιλεγμένων ντόπιων προβατίνων μη αμιγών ντόπιων φυλών με επιλεγμένα κριάρια του προγράμματος γενετικής βελτίωσης.

- Το ΥπΑΑΤ πρέπει να υποστηρίξει, εξασφαλίζοντας προγράμματα με υψηλή επιδότηση, την ανάληψη πρωτοβουλιών από τον ιδιωτικό τομέα δημιουργίας πρότυπων κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, οι οποίες θα λειτουργούν ως εκπαιδευτικά κέντρα και κέντρα γενετικής βελτίωσης
- Καθίσταται αναγκαία η αυστηρή τήρηση των απαιτήσεων της νομοθεσίας των γαλακτοκομικών προϊόντων και ειδικότερα των ΠΟΠ τυριών
- Να προβλεφθεί η υποβολή προγραμμάτων χρηματοδότησης του μεταποιητικού κλάδου για ενέργειες που συμβάλλουν στην εξασφάλιση υποδομής και υποστήριξης της ζώνης γάλακτος (προμήθεια εξοπλισμού πρόψυξης του γάλακτος, εργαστηριακού εξοπλισμού, απασχόληση γεωτεχνικών και επικουρικού προσωπικού για την εκπαίδευση των κτηνοτρόφων, εγκατάσταση αμελκτηρίων κ.ά.)
- Διεύρυνση της ασφάλισης της ζωικής παραγωγής και του ζωικού κεφαλαίου από τον ΕΛΓΑ. Έτσι θα μειωθεί το ρίσκο και θα αυξηθεί το ενδιαφέρον για νέες αιγοπροβατοτροφικές εκμεταλλεύσεις.

Διαχείριση βοσκοτόπων

Οι γενικές αρχές ενός συστήματος διαχείρισης οφείλει να διέπεται από τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής (Κ.Ο.Γ.Π) που νομοθετούνται και ισχύουν.

Λαμβάνοντας υπόψη τις αρνητικές επιπτώσεις που έχει η ελεύθερη και απρογραμματίστη βόσκηση των βοσκοτόπων στην προστασία του φυσικού περιβάλλοντος είναι αναγκαία η προώθηση και εφαρμογή των κατάλληλων συστημάτων ελεγχόμενης βόσκησης.

Τα συστήματα βόσκησης, που προτείνονται για να προωθηθεί η εφαρμογή τους είναι:

- Συνεχές σύστημα
- Σύστημα αναστολής της βόσκησης
- Σύστημα περιφοράς της βόσκησης (i) αυξάνει την παραγωγή κατά 10-20% λόγω αναπαύσεως των φυτών, (ii) παρέχει ομοιόμορφη βόσκηση και μετά αναβλάστηση, (iii) συμβάλλει στη διατήρηση της επιθυμητής συνθέσεως των αγρωστωδών και των ψυχανθών
- Σύστημα αναστολής και περιφοράς της βόσκησης

Η επιλογή του καταλληλότερου συστήματος γίνεται ανάλογα με τους στόχους που θέλουμε να επιτύχουμε. Γι' αυτό πρέπει να γίνει με πολύ προσοχή, σε κάθε περιοχή

χωριστά, ώστε να επιτευχθούν τα επιθυμητά αποτελέσματα με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Έργα βελτίωσης της λιβαδικής βλάστησης

Σπορά – Φυτεύσεις: Το σημαντικότερο μέτρο που πρέπει να ληφθεί είναι η μείωση της πίεσης της βοσκής. Σε εκτάσεις που έχουν ερημώσει αρκεί μόνο η απομάκρυνση της βόσκησης για τουλάχιστον ένα χρόνο. Έτσι, θα δοθεί η δυνατότητα ενεργοποίησης ειδών που υπάρχουν στην «τράπεζα» σπόρων του εδάφους.

Λίπανση: αποτελεί μία από τις σημαντικότερες βελτιωτικές παρεμβάσεις στους φυσικούς βοσκότοπους.

Κοπή: εφαρμογή άλλων μέσων (εκτός της φωτιάς), όπως κοπή με μηχανικά μέσα σε συνδυασμό με λίπανση με άζωτο και φώσφορο σε προβληματικές εκτάσεις.

Βιολογικά μέσα: Γενικά μέτρα που είναι απαραίτητα για την ορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων.

Περιφράξεις: Οι περιφράξεις αποτελούν προϋπόθεση για την ορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων.

Φυσικοί φράχτες: προτείνεται η διατήρηση και βελτίωση των υπαρχόντων και η δημιουργία νέων. Οι φυτοφράχτες πρέπει να είναι πυκνοί και κατά προτίμηση δίπλα σε πρηνή, ξερολιθιές και ακαλλιέργητα κράσπεδα χωραφιών.

Έργα ποτίσματος των ζώων

Στέγαστρα ζώων έτσι ώστε να επιτευχθεί καλύτερη κατανομή και σωστή διαχείριση της κάθε λιβαδικής μονάδας.

Ενημέρωση των κτηνοτρόφων

Θα πρέπει να γίνει υπό μορφή σεμιναρίων ενημέρωση στους κτηνοτρόφους για τις θετικές επιπτώσεις που θα έχουν όλα τα μέτρα που προτείνονται, τόσο σε αυτούς και τα ζώα τους, όσο και στους βοσκότοπους τους αλλά και στο περιβάλλον – οικοσύστημα γενικότερα.

Επίλυση του ιδιοκτησιακού προβλήματος, οριοθέτηση των βοσκοτόπων, κτηματογράφηση, διευθέτηση των δημοσίων εκτάσεων.

Εφαρμογή διαχειριστικών σχεδίων και διαχείριση βοσκοτόπων με βάση την βοσκοϊκανότητα.

Καθορισμός ζωνών απαγόρευσης βοσκής σε απειλούμενα από κατάρρευση οικοσυστήματα.

Πρωτόηση των προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης σε όλες τις βαθμίδες της παιδείας. Αξιοποίηση των μέσων μαζικής ενημέρωσης για περιβαλλοντική παιδεία.

Καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών για την αιγοπροβατοτροφία

Η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών δίδει σημαντικές ποσότητες βοσκήσιμης ύλης στην αιγοπροβατοτροφία με την παραγωγή σανών και μέσω αυτής της διαδικασίας, προστασία στους βοσκότοπους.

- Πρέπει να προωθηθεί η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών για βόσκηση ή παραγωγή ζωοτροφών σε θέσεις σχετικά επίπεδες με ικανοποιητικό βάθος εδάφους καθώς και σε εγκαταλειμμένες ή καλλιεργούμενες, οριακής απόδοσης εκτάσεις προκειμένου να μειωθεί η πίεση των ζώων στα φυσικά λιβάδια
- Πρέπει να γίνει ενημέρωση των κτηνοτρόφων για τη σημασία που έχει η καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών σε πάρα πολλές καλλιεργήσιμες εκτάσεις, τις οποίες σήμερα οι κτηνοτρόφοι δεν καλλιεργούν λόγω αγνοίας, ή εξαιτίας του ότι δεν είναι ιδιόκτητες αλλά ενοικιασμένες
- Θα πρέπει να προωθηθεί η λύση του προβλήματος του ιδιοκτησιακού καθεστώτος των βοσκοτόπων, προκειμένου να εξασφαλισθούν εκτάσεις για καλλιέργεια κτηνοτροφικών φυτών. Πολλές εκτάσεις, σήμερα μένουν ανεκμετάλλευτες και υπερβοσκημένες επειδή δεν έχουν ιδιοκτήτη
- Αντικατάσταση της καλλιέργειας σουλτανίνας με κτηνοτροφικά όπου αυτό κρίνεται απαραίτητο
- Καλλιέργεια σύμφωνα με τους Κώδικες Ορθής Γεωργικής Πρακτικής
- Θα πρέπει να προωθηθεί η σπορά μίγματος ειδών από αγρωστώδη και ψυχανθή όπως *Dactylis glomerata* & *Lotus corniculatus* ή *Dactylis glomerata* & *Trifolium repens*, *Lolium perenne* & *Trifolium repens*
- Θα πρέπει να προωθηθεί η περιτροπική σπορά αγρωστωδών και ψυχανθών για άμεση βόσκηση και για συγκομιδή σανών, όπου οι εδαφικές συνθήκες το επιτρέπουν
- Η φθινοπωρινή σπορά θα πρέπει να διενεργείται το διάστημα Σεπτεμβρίου – Οκτωβρίου, να ξεκινά από τα μεγαλύτερα υψόμετρα και να τελειώνει στο τέλος Οκτωβρίου περίπου στα χαμηλότερα υψόμετρα. Εφόσον βέβαια οι καιρικές

συνθήκες είναι καλές, στα χαμηλότερα υψόμετρα οι σπορές μπορεί να παραταθούν και το Νοέμβριο. Γενικά όμως οι σπορές πρέπει να διενεργούνται, αν είναι δυνατόν, μέσα στο μήνα Σεπτέμβριο.

2. Προϊόντα Ποιότητας (ΠΓΕ, ΠΟΠ, Βιολογικής κτηνοτροφίας)

Για την εξασφάλιση της ποιότητας και της ασφάλειας των ΠΟΠ προϊόντων της Κρήτης επιβάλλεται να δημιουργηθούν οι απαραίτητες υποδομές για τη σωστή συγκέντρωση, συντήρηση, μεταφορά και επεξεργασία του γάλακτος καθώς και για την τυποποίηση των τοπικών ζωικών προϊόντων.

Πρέπει επίσης να προωθηθεί άμεσα η δημιουργία ενός πρότυπου ολοκληρωμένης διαχείρισης αιγοπροβατοτροφικών εκτροφών της Κρήτης για παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων ποιότητας ανάλογου με αυτό της υπαίθριας εκτροφής χοίρων ή της παραγωγής χοιρινού κρέατος του ΟΠΕΓΕΠ.

Οι εδαφοκλιματολογικές συνθήκες στην Κρήτη, εκτός από την αιγοπροβατοτροφία ευνοούν την εκτροφή και άλλων παραγωγικών ζώων και επομένως την παραγωγή προϊόντων ποιότητας όπως:

- Προϊόντων Ειδικών Πτηνοτροφικών Εκτροφών για τα αυγά και το κρέας πουλερικών
- Χοιρινό κρέας υπαίθριας εκτροφής χοίρων - Εθνικό πρότυπο
- Χοιρινό κρέας ποιότητας. Πρότυπο ΟΠΕΓΕΠ
- Βιολογικά προϊόντα ζωικής προέλευσης.

Οι κλιματολογικές συνθήκες της Κρήτης, με βάση και τη μέχρι σήμερα εμπειρία, είναι ιδανικές για την παραγωγή των παραπάνω προϊόντων. Απαιτούνται όμως:

- Ενημέρωση των Κτηνοτρόφων
- Δημιουργία υποδομών τυποποιητηρίων κρέατος, προκειμένου να γίνει εφικτή η σήμανση των προϊόντων
- Μοριοδότηση των επενδύσεων στην κατεύθυνση αυτή
- Διευκόλυνση της χορήγησης των αδειών λειτουργίας
- Εξαιρετικά ωφέλιμη θα είναι η διευθέτηση και η χαρτογράφηση των χρήσεων γης.

Ο ρόλος της μεταποίησης είναι καθοριστικός για την αιγοπροβατοτροφία και γενικά για την κτηνοτροφία της Περιφέρειας. Για το λόγο αυτό θα πρέπει να προωθηθεί ο

εκσυγχρονισμός και η κάλυψη της απαιτούμενης από τον όγκο της πρωτογενούς παραγωγής προϊόντων. Ειδικότερα:

- Ορθολογική, ελεγχόμενη και κατευθυνόμενη συμμετοχή του μεταποιητικού κλάδου, με σκοπό την υποστήριξη της ανάπτυξης του κλάδου της αιγοπροβατοτροφίας, την εξασφάλιση της βιωσιμότητας των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, την εξασφάλιση κατάλληλων ζωοτροφών και την εξασφάλιση προϋποθέσεων για την ποιότητα του γάλακτος και των άλλων προϊόντων
- Κρίνεται απαραίτητη η ενεργός συμμετοχή της, σε ενέργειες που συμβάλλουν στην εξασφάλιση υποδομής και υποστήριξης της ζώνης γάλακτος (προμήθεια εξοπλισμού πρόψυξης του γάλακτος, εργαστηριακού εξοπλισμού, απασχόληση γεωτεχνικών και επικουρικού προσωπικού για την εκπαίδευση των κτηνοτρόφων, εγκατάσταση αμελκτηρίων κ. ά.)
- Οι μικρού μεγέθους μεταποιητικές επιχειρήσεις, που επικρατούν στην Κρήτη και που η σημασία της παρουσίας τους είναι ιδιαίτερα σημαντική για την ανάπτυξη της περιφέρειας, πρέπει να προχωρήσουν στον απαραίτητο εκσυγχρονισμό των εγκαταστάσεων τους, εξασφαλίζοντας τη σωστή τυποποίηση και την καλή ποιότητα των προϊόντων που παράγουν και τηρώντας αυστηρά τις απαιτήσεις της κείμενης νομοθεσίας. Γενικότερα, απαιτείται συντονισμός ενεργειών των επιχειρήσεων μικρού μεγέθους για:

α) την αξιοποίηση της συσσωρευμένης εμπειρίας και τεχνογνωσίας

β) την ορθολογική αξιοποίηση των προσφερόμενων προγραμμάτων υποστήριξης, προώθησης και προβολής των τυριών ΠΟΠ στην Ελλάδα και την Ε.Ε και

γ) την εξεύρεση και αξιοποίηση ισχυρότερων δικτύων διανομής στη διεθνή αγορά και αξιόπιστων συνεργατών.

- Προώθηση της εκπαίδευσης (ΚΕΓΕ, Κέντρα επαγγελματικής κατάρτισης, ΟΓΕΕΚΑ ΔΗΜΗΤΡΑ, ΕΛ.Ο.Γ, ενιαίος φορέας εκπαίδευσης) α) των κτηνοτρόφων για τη βελτίωση της ποιότητας του γάλακτος και τη διαχείριση των κτηνοτροφικών εκμεταλλεύσεων, β) των μεταποιητικών επιχειρήσεων μικρού μεγέθους, για θέματα ποιότητας γάλακτος, ορθών πρακτικών εισκόμισης, νομοθεσίας, υποχρεώσεων κ.ά.

3. Καινοτομικές δράσεις

- Η κατάσταση όπως έχει διαμορφωθεί σήμερα στην περιφέρεια της Κρήτης απαιτεί τη δημιουργία ενός ανεξάρτητου περιφερειακού οργάνου, το οποίο θα αποτελείται από εκπροσώπους των αρμόδιων υπουργείων, της περιφέρειας, των νομαρχιακών αυτοδιοικήσεων, των δήμων, των επαγγελματικών επιμελητηρίων, των επαγγελματικών συλλογών και των συνεταιριστικών οργανώσεων προκειμένου να αναλάβει τον καθορισμό των χρήσεων γης, και την προώθηση της δημιουργίας των χαρτών
- Ανάπτυξη ενός πρότυπου ολοκληρωμένης διαχείρισης αιγοπροβατοτροφικών εκτροφών της Κρήτης για παραγωγή πιστοποιημένων προϊόντων ποιότητας.

Σκοπός των μεθόδων διαχείρισης είναι η καθιέρωση συστήματος διαχείρισης για την αιγοπροβατοτροφία, με όρους τέτοιους, ώστε να σέβονται και να προάγουν το περιβάλλον και την ποιότητα των προϊόντων ζωικής προέλευσης.

Προτάσεις - απαιτήσεις του συστήματος

- Ορθολογική διαχείριση των βοσκοτόπων (δηλ. βοσκήσιμη ύλη, νερό, έδαφος, άγρια πανίδα και χλωρίδα)
- Διατήρηση της άγριας πανίδας (λαγοί, άγρια πτηνά, κ.λπ.) και της σπάνιας χλωρίδας
- Διαχείριση των αποβλήτων
- Βελτίωση ή / και δημιουργία κατάλληλων υποδομών
- Τήρηση των απαραίτητων όρων υγείας και ευζωίας των ζώων όπως: Υγιεινή (GHP=Good Hygiene Practice), πρόληψη νοσημάτων, διαφύλαξη υγείας των ζώων και ευζωίας και επιλογή και καταγραφή φαρμάκων
- Υγιεινή διαχείριση της αναπαραγωγής των ζώων
- Εκτροφή ελληνικών φυλών και γενετική βελτίωση τους
- Επάρκεια σε ζωοτροφές και ορθολογική διατροφή
- Μεταφορά ζώων
- Τήρηση στοιχείων
- Ενθάρρυνση και εμπύχωση του ανθρώπινου δυναμικού- εκπαίδευση
- Μεταποίηση, τυποποίηση των παραγόμενων προϊόντων

- ο Πιστοποίηση των παραγόμενων προϊόντων
- ο Οργάνωση και έλεγχος της διακίνησης των προϊόντων
- Για τα δεδομένα και τις ανάγκες της Κρήτης θα ήταν σκόπιμη η εξέταση δημιουργίας ενός εκπαιδευτικού οργανισμού ο οποίος θα αναλάβει την εκπαίδευση, την ενημέρωση, την διασύνδεση όλων των εμπλεκόμενων με την κτηνοτροφία και ιδιαίτερα με την αιγοπροβατοτροφία, (των γεωτεχνικών, των κτηνοτρόφων, των μεταποιητών, των εμπόρων και των καταναλωτών).

B. ΔΕΥΤΕΡΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Ο δευτερογενής τομέας συνιστά οικονομική δραστηριότητα περιορισμένης βαρύτητας, (συγκριτικά με την πρωτογενή παραγωγή, το εμπόριο και τον τουρισμό), στην περιφέρεια Κρήτης, με σημαντικά προβλήματα όπως το μικρό μέγεθος των επιχειρήσεων, το χαμηλό επίπεδο οργάνωσης, την περιορισμένη ενσωμάτωση σύγχρονης τεχνολογίας, την περιορισμένη κλαδική διαφοροποίηση και εξειδίκευση σε παραδοσιακούς κλάδους, καθώς και την αδυναμία προώθησης των προϊόντων σε υπερτοπικές αγορές.

Σε συσχέτιση με τις προτεινόμενες παρεμβάσεις στον πρωτογενή τομέα, προτείνονται οι εξής κατηγορίες παρεμβάσεων ενίσχυσης αφενός των διακλαδικών σχέσεων πρωτογενούς και δευτερογενούς παραγωγής και αφετέρου αμιγώς του δευτερογενή τομέα:

- ✓ Κατάρτιση σε θέματα μετασυλλεκτικών χειρισμών – συσκευασίας και μικροσυσκευασίας – σήμανσης – τυποποίησης
- ✓ Κατάρτιση στελεχών συνεταιριστικών και ιδιωτικών επιχειρήσεων και ομάδων παραγωγών στις διεθνείς πωλήσεις - marketing
- ✓ Κατάρτιση στελεχών εξαγωγικών επιχειρήσεων (μεταποιητικών) στις διεθνείς πωλήσεις – marketing
- ✓ Κατάρτιση σε θέματα συσκευασίας - τυποποίησης και προώθησης αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων
- ✓ Ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση μεταποιητικών επιχειρήσεων κλάδου τροφίμων – ποτών
- ✓ Συμβουλευτικές υπηρεσίες - έντυπες οδηγίες (βελτίωση συνθηκών αποθήκευσης ελαιοκάρπου, καθαριότητας και ορθής λειτουργίας ελαιουργείων και αποθήκευσης ελαιολάδου)

- ✓ Επενδύσεις κλάδου συσκευαστηρίων κηπευτικών και καθετοποίηση δραστηριοτήτων Ομάδων Παραγωγών καινοτόμων ειδών κηπευτικών
- ✓ Εκσυγχρονισμός υφιστάμενων τυποποιητηρίων ελαιολάδου και ίδρυση, μετά από συγχώνευση και παύση λειτουργίας υφισταμένων, τυποποιητηρίων ελαιολάδου
- ✓ Ίδρυση, επέκταση ή εκσυγχρονισμός μονάδων επεξεργασίας βρώσιμων ελιών για παραγωγικές γραμμές συσκευασίας καταναλωτή ή και παραγωγής νέων τύπων προϊόντων στον τομέα αυτό (βρώσιμες ελιές, πάστα ελιάς, γεμιστές ελιές και άλλα)
- ✓ Εκσυγχρονισμός ελαιουργείων και εγκαταστάσεων αποθήκευσης ελαιολάδου, επενδύσεις εναλλακτικών χρήσεων ελαιοπυρήνα και υποπροϊόντων επεξεργασίας του και επενδύσεις σύγχρονων μεθόδων εξαγωγής και επεξεργασίας πυρηνελαιίου
- ✓ Εκσυγχρονισμός σφαγείων και μονάδων παραγωγής ζωοτροφών
- ✓ Ενίσχυση μονάδων παραγωγής βιολογικών ζωοτροφών
- ✓ Επενδυτικά σχέδια για την τυποποίηση, συσκευασία ή συντήρηση γεωργικών προϊόντων φυτικής ή ζωικής προέλευσης, τα οποία προέρχονται από γεωργικές ή κτηνοτροφικές εκμεταλλεύσεις
- ✓ Ίδρύσεις, επεκτάσεις, εκσυγχρονισμοί λοιπών μονάδων πρώτης μεταποίησης
- ✓ Μονάδες αξιοποίησης υπολειμμάτων των χρησιμοποιούμενων πρώτων υλών του τομέα μεταποίησης οπωροκηπευτικών, για την παραγωγή λιπασμάτων ή και ζωοτροφών
- ✓ Εγκαταστάσεις αδρανοποίησης παραπροϊόντων και υποπροϊόντων σφαγής ζώων και πτηνών
- ✓ Μονάδες τεμαχισμού - τυποποίησης κρέατος ζώων και πτηνών και παραγωγής κρεατοσκευασμάτων που δεν έχουν υποστεί θερμική ή άλλου είδους επεξεργασία καθώς και αξιοποίησης βρώσιμων παραπροϊόντων
- ✓ Μονάδες επεξεργασίας γάλακτος, παραγωγής τυροκομικών προϊόντων, γιαούρτης και λοιπών γαλακτοκομικών
- ✓ Μονάδες αξιοποίησης παραπροϊόντων και υποπροϊόντων επεξεργασίας γάλακτος
- ✓ Επενδυτικά σχέδια εκσυγχρονισμού μονάδων παραγωγής πλήρων τυποποιημένων μιγμάτων, προμιγμάτων πρόσθετων υλών ή συμπληρωματικών σύνθετων ζωοτροφών

- ✓ Μονάδες απλών παρασκευαστηρίων ζωοτροφών με απαιτούμενους αποθηκευτικούς χώρους σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές
- ✓ Μονάδες παραγωγής αποκλειστικά βιολογικών μιγμάτων ετήσιας δυναμικότητας μέχρι 10.000 τόνους σε περιοχές όπου παράγονται βιολογικά ζωικά προϊόντα
- ✓ Ενισχύσεις λοιπών μονάδων ζωοτροφών
- ✓ Ενίσχυση οργανωτικής και τεχνολογικής καινοτομίας πολύ μικρών και μικρών επιχειρήσεων πρώτης μεταποίησης
- ✓ Ολοκληρωμένα Επιχειρηματικά Σχέδια κλάδου Τροφίμων - Ποτών (πρώτης και δεύτερης μεταποίησης)
- ✓ Μελέτες Σκοπιμότητας Αγροτοβιομηχανικών Πάρκων Λασιθίου, Ηρακλείου, Ρεθύμνου και Χανίων και δημιουργία τους αν κριθεί εφικτό.
- ✓ Δίκτυο επιχειρήσεων αγροτοβιομηχανικών πάρκων Κρήτης
- ✓ Δημιουργία θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων αγροτικής παραγωγής και τροφίμων
- ✓ Πιστοποίηση επιχειρηματικών μονάδων με διεθνή πρότυπα διαχείρισης ποιότητας, υγιεινής και ασφάλειας (ISO 9001, ISO 14001, HACCP)
- ✓ Επενδύσεις πολύ μικρών επιχειρήσεων δευτερογενή τομέα
- ✓ Ενίσχυση γυναικείας επιχειρηματικότητας.

Γ. ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Η εξειδίκευση παρεμβάσεων στον τριτογενή τομέα εστιάζεται σε κατηγορίες δράσεων τόσο βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας, όσο και διαφοροποίησης της αγροτικής οικονομίας. Ειδικότερα αφορούν στα παρακάτω:

- Σύσταση υπηρεσιών διαχείρισης εκμεταλλεύσεων
- Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Εμπορίας Ελαιολάδου Κρήτης
- Δημιουργία και ολοκλήρωση υποδομών δημόσιων αναλυτικών εργαστηρίων Ιεράπετρας, Ηρακλείου, Χανίων (εδάφους, υπολειμμάτων, φυτών κ.α.)
- Δημιουργία - εκσυγχρονισμός ιδιωτικών αναλυτικών εργαστηρίων (εδάφους, υπολειμμάτων, φυτών κ.α.)
- Επέκταση και αναβάθμιση του μηχανισμού αποστολής Δελτίων Γεωργικών Προειδοποιήσεων

- Αναβάθμιση - επέκταση ηλεκτρονικού κόμβου www.yraithros.gr
- Επέκταση δικτύου "Rural Wings" στην Περιφέρεια Κρήτης
- Επενδύσεις πολύ μικρών επιχειρήσεων τριτογενή τομέα
- Μικρής κλίμακας τουριστικές υποδομές
- Υποδομές αναψυχής
- Καταλύματα μικρής δυναμικότητας
- Ανάπτυξη και διάθεση τουριστικών υπηρεσιών (σχετικών με τον αγροτικό τουρισμό)
- Διαδραστικό σύστημα για τη βελτίωση στην ανάδειξη τουριστικών και πολιτιστικών στοιχείων.

Δ. ΛΟΙΠΕΣ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ

1. Εκπαίδευση και κατάρτιση ανθρώπινου δυναμικού και ενίσχυση της επιχειρηματικότητας

Το τοπικό δυναμικό χαρακτηρίζεται από χαμηλό μορφωτικό επίπεδο, έντονη αδράνεια, έλλειψη επιχειρηματικού ενδιαφέροντος, συνεργασίας και συλλογικότητας, στοιχεία που δρουν ανασταλτικά σε κάθε αναπτυξιακή προσπάθεια. Κατά συνέπεια είναι σκόπιμες παρεμβάσεις τόσο στο επίπεδο της κατάρτισης και εκπαίδευσης, όσο και στο επίπεδο ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας. Πιο αναλυτικά στους εν λόγω τομείς προτείνονται:

- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα παραγωγής πιστοποιημένων κηπευτικών
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα μικρόκαρπων ειδών που απαιτούν εύκολες καλλιεργητικές τεχνικές, μικρού βιολογικού κύκλου και ποιοτικά άριστων προϊόντων
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα αντιμετώπισης προβλημάτων υποβάθμισης των εδαφών των θερμοκηπίων και απολύμανσής τους
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα αποστάσεων και σχεδίων φύτευσης κηπευτικών
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα ασφαλούς χρήσης φυτοπροστατευτικών προϊόντων, σωστής επιλογής, χρήσης και αποθήκευσης μέσω ατομικής προστασίας
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα βιολογικών μεθόδων αντιμετώπισης εχθρών και ασθενειών
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα συστημάτων μόρφωσης (κλαδέματος - υποστυλώσεων)

- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων καρπόδεσης
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα μετασυλλεκτικών χειρισμών-συσκευασίας και μικροσυσκευασίας – σήμανσης – τυποποίησης - μεταφορών
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα παραγωγής πιστοποιημένων προϊόντων ελαιοκαλλιέργειας
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα παραγωγής πιστοποιημένων προϊόντων αιγοπροβατοτροφίας
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα παραγωγής πιστοποιημένων προϊόντων φυτικής και ζωικής παραγωγής
- ⇒ Κατάρτιση σε «non food» φυτά
- ⇒ Κατάρτιση Γεωτεχνικών σε σύγχρονα θέματα παραγωγής και εμπορίας
- ⇒ Κατάρτιση στελεχών συνεταιριστικών και ιδιωτικών επιχειρήσεων, ομάδων παραγωγών και στελεχών εξαγωγικών επιχειρήσεων (μεταποιητικών και εμπορικών) στις διεθνείς πωλήσεις - marketing
- ⇒ Κατάρτιση σε θέματα συσκευασίας - τυποποίησης και προώθησης αγροτικών και κτηνοτροφικών προϊόντων
- ⇒ Κατάρτιση αλλοδαπών εργαζομένων θερμοκηπιακών καλλιεργειών, ελαιοκαλλιέργειών, αιγοπροβατοτροφίας, σε λοιπούς κλάδους φυτικής και ζωικής παραγωγής
- ⇒ Περιβαλλοντική εκπαίδευση και εκπαίδευση στην ασφάλεια τροφίμων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- ⇒ Ενδοεπιχειρησιακή κατάρτιση μεταποιητικών επιχειρήσεων κλάδου τροφίμων – ποτών
- ⇒ Εγκατάσταση νέων γεωργών και κτηνοτρόφων
- ⇒ Δημιουργία νέων επιχειρήσεων υψηλής έντασης γνώσης (spin offs)
- ⇒ Προγράμματα Νεανικής Επιχειρηματικότητας και νέων Ομάδων Παραγωγών κηπευτικών
- ⇒ Ενισχύσεις γυναικείων συνεταιρισμών και γεωργών σε μη γεωργικές επενδύσεις.

2. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Φυσικό Περιβάλλον

Οι πολιτικές της Ε.Ε χαρακτηρίζουν το φυσικό περιβάλλον ως αναπόσπαστο στοιχείο στην προσπάθεια επίτευξης ολοκληρωμένης ανάπτυξης και ως εκ τούτου, η προστασία και η αειφορική διαχείριση των φυσικών πόρων αποτελεί ουσιαστική ανάγκη. Ειδικότερα:

- Κατάρτιση σε θέματα αντιμετώπισης προβλημάτων υποβάθμισης των εδαφών των θερμοκηπίων και απολύμανσής τους
- Κατάρτιση σε θέματα βιολογικών μεθόδων αντιμετώπισης εχθρών και ασθενειών
- Κατάρτιση σε θέματα φιλικών προς το περιβάλλον μεθόδων καρπόδεσης
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες κανονιστικών απαιτήσεων διαχείρισης, ορθών γεωργικών και περιβαλλοντικών συνθηκών
- Συμβουλευτικές υπηρεσίες - έντυπες οδηγίες (βελτίωση θέσεως, περατότητας, διαστάσεων κ.α. εξατμισοδεξαμενών)
- Ενισχύσεις για εναλλακτικές μεθόδους απολύμανσης εδαφών θερμοκηπίων
- Εφαρμογή μεθόδων και εγκαταστάσεων εξοικονόμησης αρδευτικού νερού (ιδιωτικοί ταμιευτήρες κ.α.)
- Εγκαταστάσεις αδρανοποίησης παραπροϊόντων και υποπροϊόντων σφαγής ζώων και πτηνών
- Βιομηχανική έρευνα διαχείρισης και αξιοποίησης αποβλήτων (λυμάτων, πυρηνολυμάτων, πυρήνας κ.λπ.) ελαιουργείων
- Επιδεικτικά έργα και καινοτόμες πρακτικές διαχείρισης υδατικών πόρων
- Δημιουργία και ολοκλήρωση υποδομών δημόσιων αναλυτικών εργαστηρίων Ιεράπετρας, Ηρακλείου, Χανίων (εδάφους, υπολειμμάτων, φυτών κ.α.)
- Δημιουργία - εκσυγχρονισμός ιδιωτικών αναλυτικών εργαστηρίων (εδάφους, υπολειμμάτων, φυτών κ.α.)
- Μελέτες και ανακατασκευές ιδιαίτερα οχλουσών εξατμισοδεξαμενών αποβλήτων ελαιουργείων
- Εμπορική αξιοποίηση αποτελεσμάτων έρευνας καινοτόμου, φιλικής προς το περιβάλλον βιοτεχνολογικής μεθόδου για την ολοκληρωμένη διαχείριση των πληθυσμών του δάκου της ελιάς

- Πιστοποίηση ολοκληρωμένης διαχείρισης κηπευτικών, ελαιοκαλλιιεργειών, λοιπών κατηγοριών φυτικής παραγωγής
- Πιστοποίηση επιχειρηματικών μονάδων με διεθνή πρότυπα διαχείρισης ποιότητας (ISO 14001)
- Ενισχύσεις σε ορεινούς και οριακούς ελαιώνες υψηλής περιβαλλοντικής και κοινωνικής σημασίας (διατήρηση μνημειακών ελαιώνων, αναβαθμίδων κ.α.)
- Ενισχύσεις Natura 2000 και ενισχύσεις που συνδέονται με την οδηγία πλαίσιο για τα νερά (2000/60/EK) καθώς επίσης και γεωργο-περιβαλλοντικές ενισχύσεις
- Μετεγκατάσταση και διαχείριση αποβλήτων κτηνοτροφικών μονάδων
- Βιολογικά πάρκα
- Δασώσεις γεωργικής και μη γεωργικής γης
- Αποκατάσταση δασών που έχουν πληγεί από φυσικές καταστροφές και πυρκαγιές καθώς επίσης και προληπτικά μέτρα προστασίας δασών
- Επενδύσεις αύξησης αξίας (προς τέρψιν του κοινού) δασών και δασωμένων εκτάσεων
- Σχέδια και επενδύσεις προστασίας και διαχείρισης περιοχών Natura και τοπίων υψηλής περιβαλλοντικής αξίας.

3. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στο Πολιτισμικό Περιβάλλον

Στον τομέα του πολιτισμικού περιβάλλοντος προέχουν η προστασία και ανάδειξη του παραδοσιακού οικιστικού περιβάλλοντος, η αναβίωση και διάσωση της αγροτικής και πολιτιστικής κληρονομιάς, η αύξηση της επισκεψιμότητας και η βελτίωση της ποιότητας ζωής στην ύπαιθρο. Πιο αναλυτικά οι προτεινόμενες παρεμβάσεις αφορούν:

- Περιβαλλοντική εκπαίδευση και εκπαίδευση στην ασφάλεια τροφίμων στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση
- Ολοκληρωμένο Πρόγραμμα προβολής της Κρητικής Διατροφής
- Ενισχύσεις σε ορεινούς και οριακούς ελαιώνες υψηλής περιβαλλοντικής και κοινωνικής σημασίας (διατήρηση μνημειακών ελαιώνων, αναβαθμίδων κ.α.)
- Βασικές υπηρεσίες και δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής αγροτικών κέντρων

- Διατήρηση και αναβάθμιση της αγροτικής κληρονομιάς.

4. Εξειδίκευση παρεμβάσεων στην Τεχνική Υποδομή

Η σημαντική υστέρηση στον τομέα των τεχνικών και κοινωνικών υποδομών και η αναγκαιότητα βελτίωσης της ποιότητας ζωής των κατοίκων θέτουν την κάλυψη του αναπτυξιακού αυτού ελλείμματος ως προτεραιότητα. Εξ άλλου οι κατεξοχήν ενδιαφερόμενοι αγρότες – κτηνοτρόφοι, αναδεικνύουν τις υποδομές ως κυρίαρχο προαπαιτούμενο βελτίωσης των όρων και συνθηκών παραγωγής, καθώς και βελτίωσης των εισοδημάτων. Σε σχέση λοιπόν με τις Τεχνικές Υποδομές προτείνονται:

- Υποδομές παροχής υπηρεσιών κατάρτισης (Κέντρα Κατάρτισης) στα αγροτικά κέντρα (κεφαλοχώρια)
- Φράγματα, Λιμνοδεξαμενές και Αρδευτικά έργα
- Επιδεικτικά έργα και καινοτόμες πρακτικές διαχείρισης υδατικών πόρων
- Εμπλουτισμός υπόγειου υδροφορέα, κατασκευή μικρών έργων ορεινής και πεδινής υδρονομίας
- Αγροτική οδοποιία
- Μελέτη διερεύνησης δυνατοτήτων και προϋποθέσεων αναδασμού γεωργικής γης
- Αναδασμός κηπευτικών καλλιεργειών
- Ενεργειακός εφοδιασμός (αγροτικός εξηλεκτρισμός)
- Δημιουργία και ολοκλήρωση υποδομών δημόσιων αναλυτικών εργαστηρίων όπως για παράδειγμα Ιεράπετρας, Ηρακλείου, Χανίων (εδάφους, υπολειμμάτων, φυτών κ.α.)
- Δημιουργία θερμοκοιτίδας επιχειρήσεων αγροτικής παραγωγής και τροφίμων
- Βιολογικά πάρκα
- Μικρής κλίμακας τουριστικές υποδομές
- Υποδομές αναψυχής
- Ανάπτυξη και διάθεση τουριστικών υπηρεσιών (σχετικών με τον αγροτικό τουρισμό)
- Διαδραστικό σύστημα για τη βελτίωση και την ανάδειξη τουριστικών και πολιτιστικών στοιχείων

- Βασικές υπηρεσίες και δραστηριότητες πολιτισμού και αναψυχής αγροτικών κέντρων
- Βασικές υπηρεσίες τεχνολογιών πληροφορικής και τηλεπικοινωνιών
- Διατήρηση και αναβάθμιση αγροτικών κέντρων.

5. Καινοτόμες δράσεις

- Βιοτεχνολογική μέθοδος για την ολοκληρωμένη διαχείριση των πληθυσμών του δάκου της ελιάς
- Καλλιέργεια σπιρουλίνας
- Καλλιέργεια κάστανου, κιχώριου, φράουλας, μούρου, σπαραγγιού, μικρών φρούτων, μανιταριών, αγκινάρας, φραγκοστάφυλου, τρούφας
- Βιολογικό μέλι, κονικλοτροφία, εκτροφεία γαιοσκωλήκων.